

Základy ekonomie

Teorie firmy (modely)

Eva Tomášková

Konzultační hodiny:

St 9:30 – 10:30

Čt 12:00 – 13:00

Funkce cen

■ Informační funkce

- Zprostředkovatel přenosu informací o potřebách, zálibách, zvyklostech spotřebitelů, výrobních možnostech, zdrojích (neplatí u nedokonalých trhů)

■ Alokační (regulační) funkce

- Odráží změny v preferencích
- Převaha nabídky – cenový pokles
- Převaha poptávky – cenový vzestup

■ Stimulační funkce

- Diferenciační dopad na výrobce

■ Omezovací funkce

- Pouze někteří spotřebitelé mohou spotřebovávat

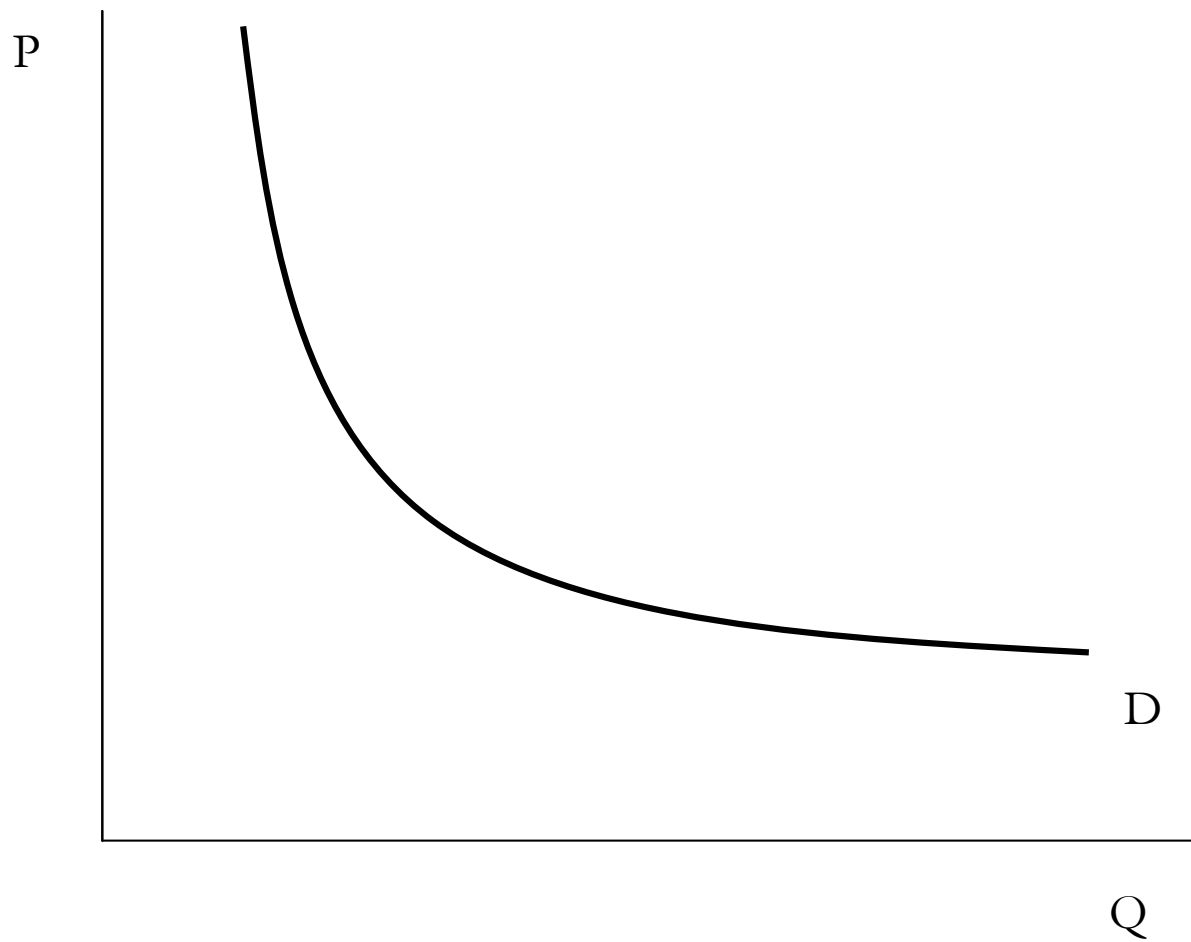
■ Funkce distribuční

- Cena je nástrojem distribuce důchodů při směnných transakcích.

Dokonalá konkurence

- Podmínky:
  - Velké množství subjektů
  - Volný vstup do daného odvětví
  - Stejná kvalita a stejná cena všech nabízených produktů

Tržní poptávka

Poptávka po produkci jedné firmy

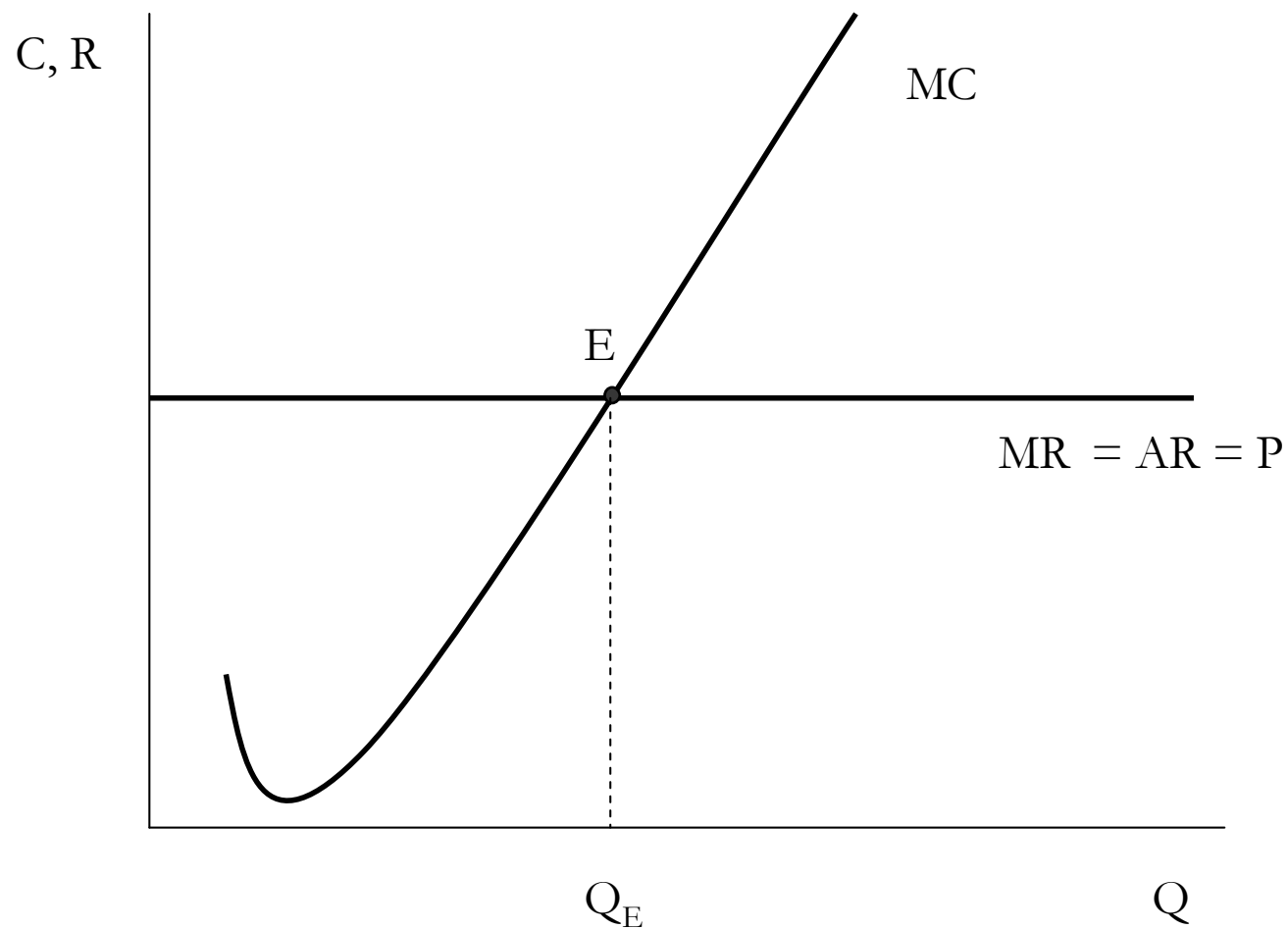

Rovnováha firmy

krátké období

- Firma může měnit pouze variabilní náklady
- Mezní příjem z každé další jednotky je stejný
- Mezní náklady z každé další jednotky vzrůstají
- $MR = MC$

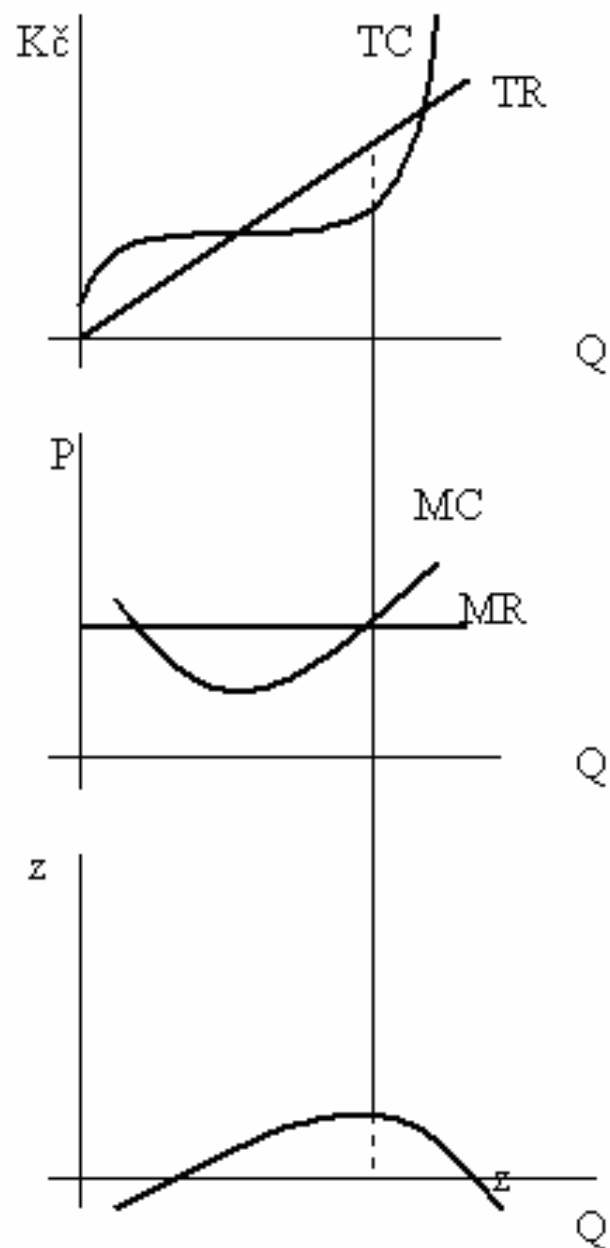
Rovnováha firmy krátké období

E = bod rovnováhy (bod vyrovnání)

Náklady, příjmy a zisk firmy

krátké období

Složky příjmu při rovnováze firmy

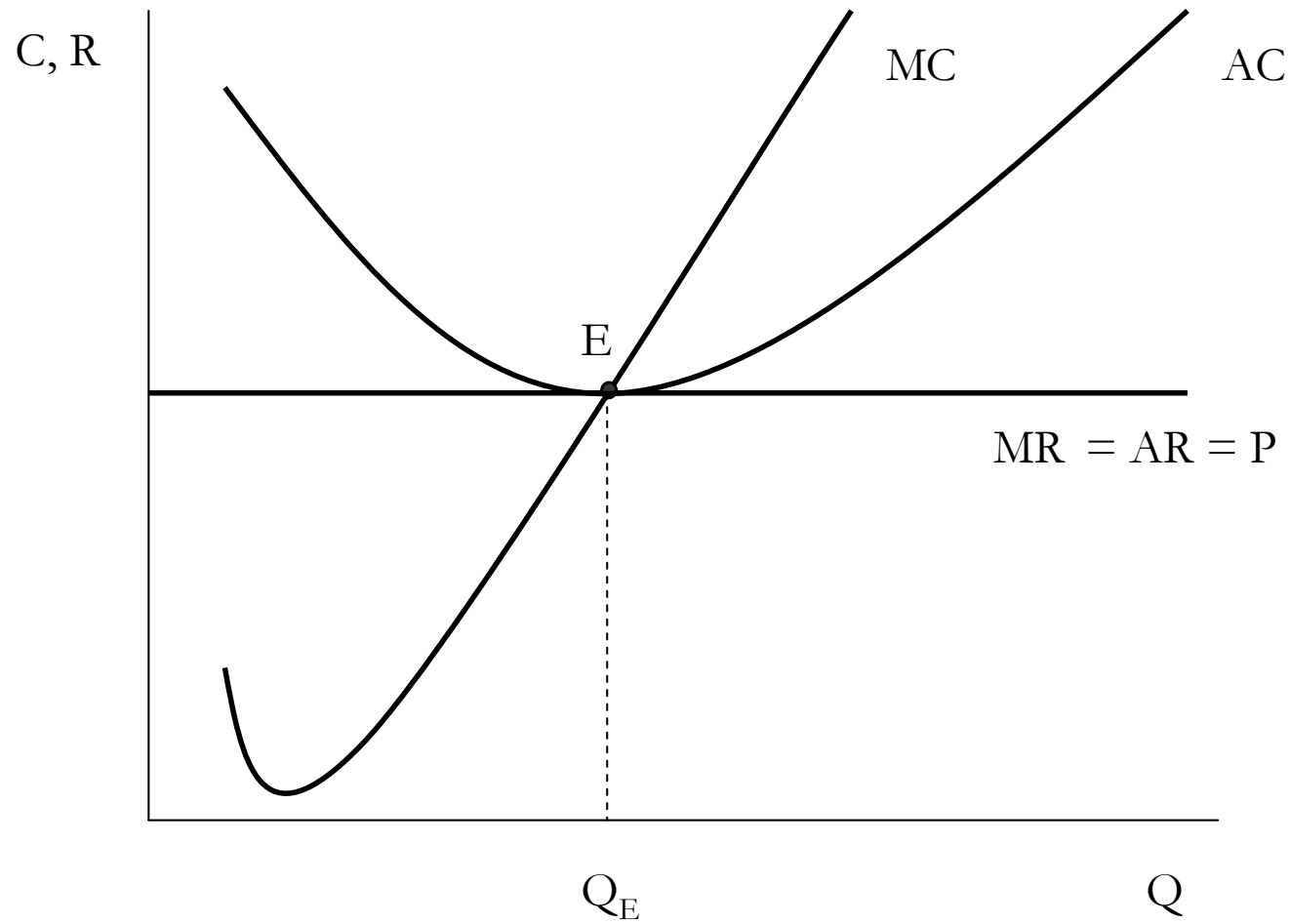
- Úhrada vložených spotřebovaných prostředků
- Důchody vynaloženým výrobním faktorům
  - Mzdy (výrobní faktor práce)
  - Úrok (výrobní faktor kapitál)
  - Rentu (výrobní faktor půda)
  - Odměnu za podstoupené riziko podnikání

Rovnováha firmy

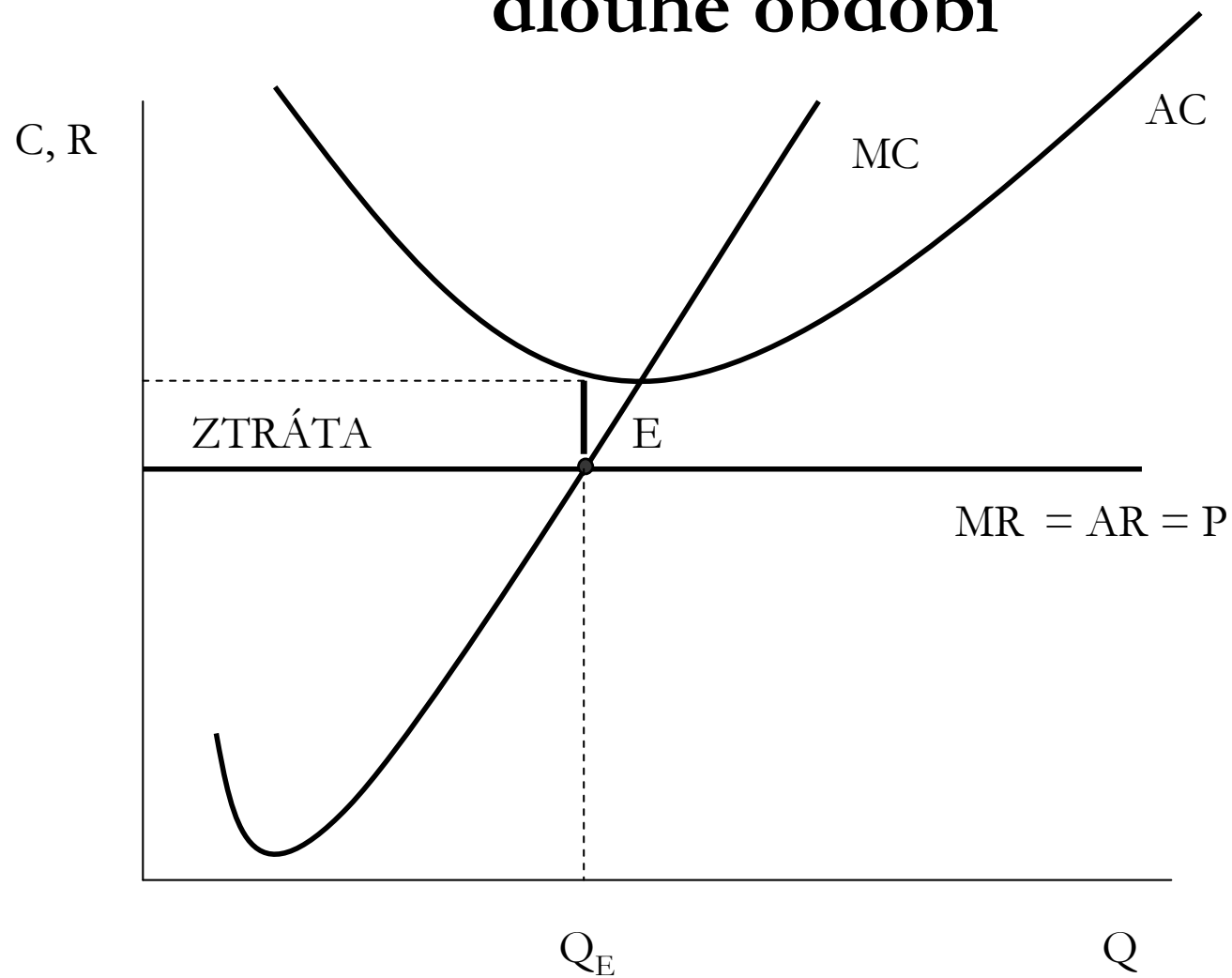
dlouhé období

- Rovnováha je závislá na rovnováze odvětví jako celku
- Cena je závislá na změně nabídky výrobců odvětví a poptávky po jejich produkci
- Spotřebitel nepreferuje jednoho výrobce před jiným, ale výrobci mohou mít rozdílné náklady
- $P = AC = AR$
  - neexistuje motivace ke vstupu dodatečných výrobců
  - neexistuje motivace k ukončení činnosti výrobců působících v daném odvětví

Rovnováha firmy dlouhé období

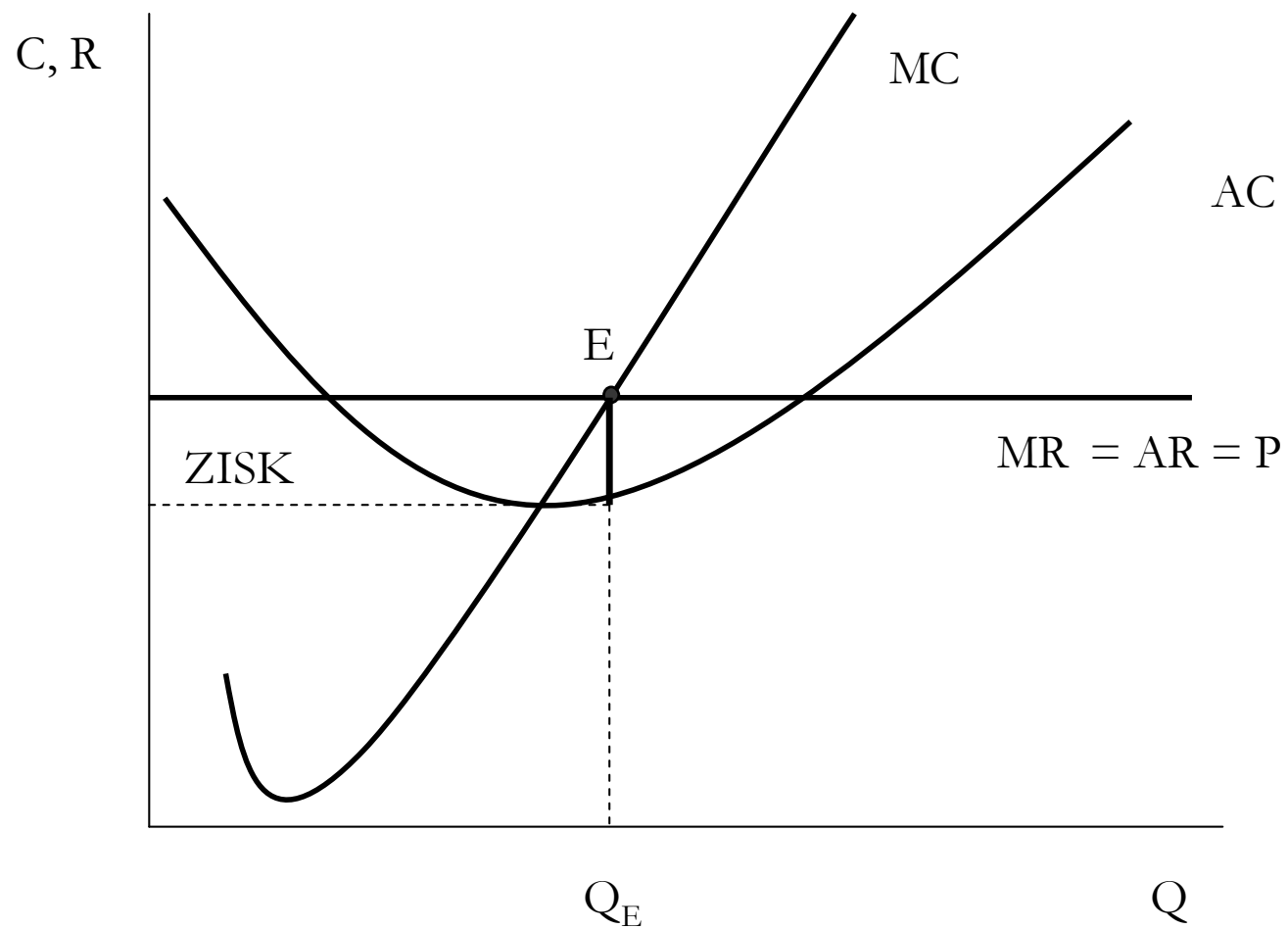
Rovnováha firmy dlouhé období

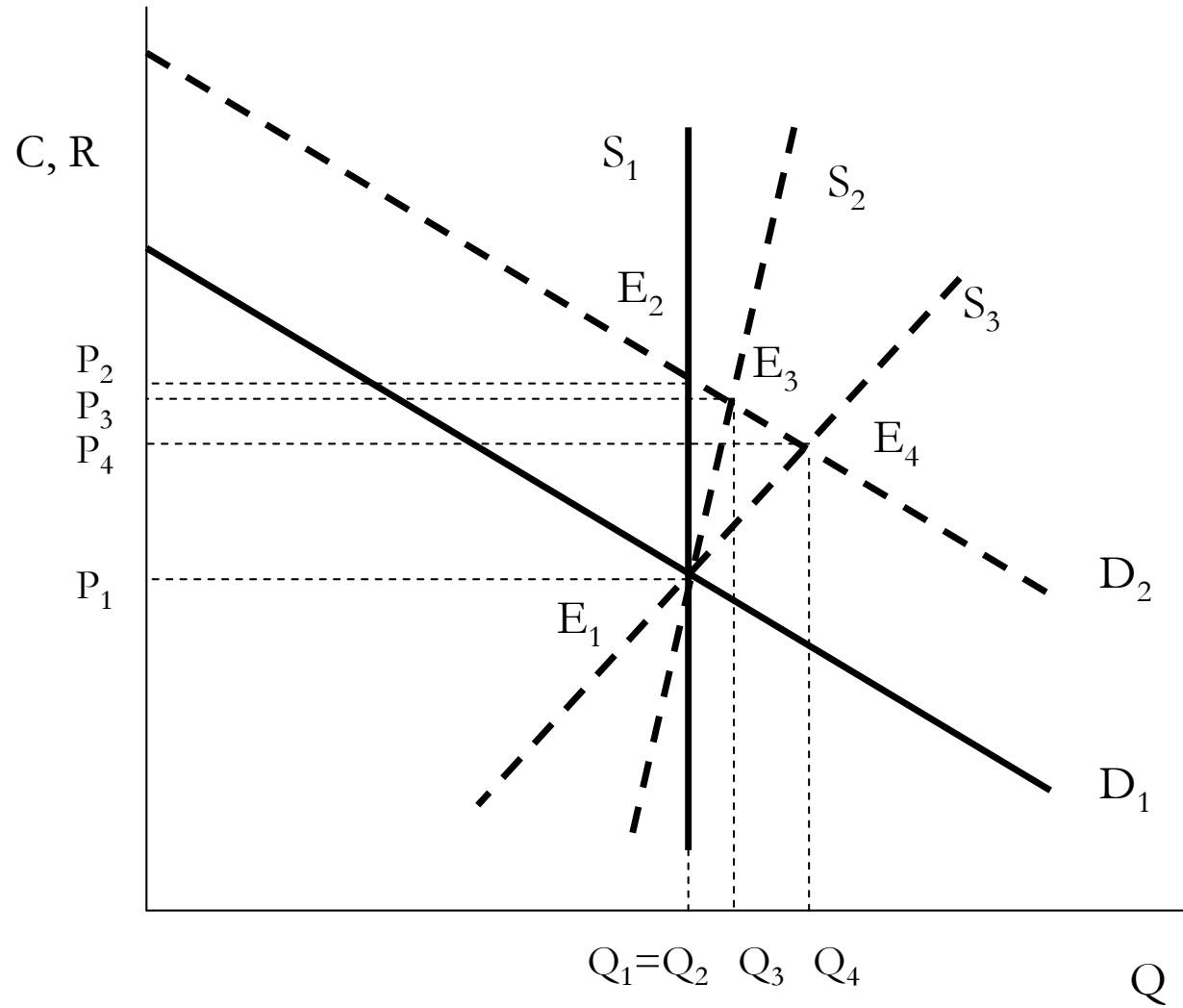
Zisk na dokonale konkurenčním trhu

- Pouze krátkodobý jev způsobený:
  - výrobce snížil náklady
  - zvýší se tržní cena

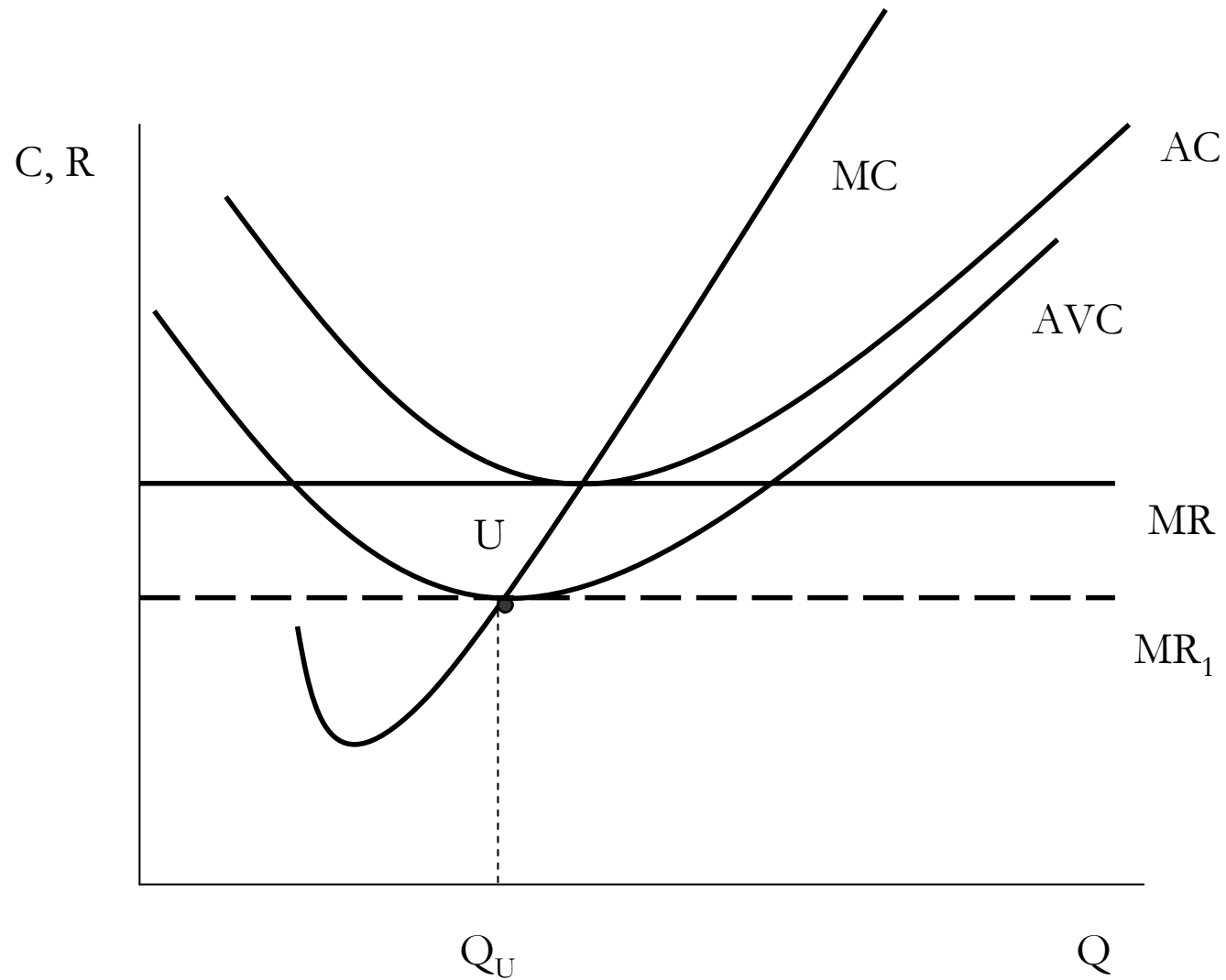
Rovnováha firmy dlouhé období

Cenová reakce podle délky období

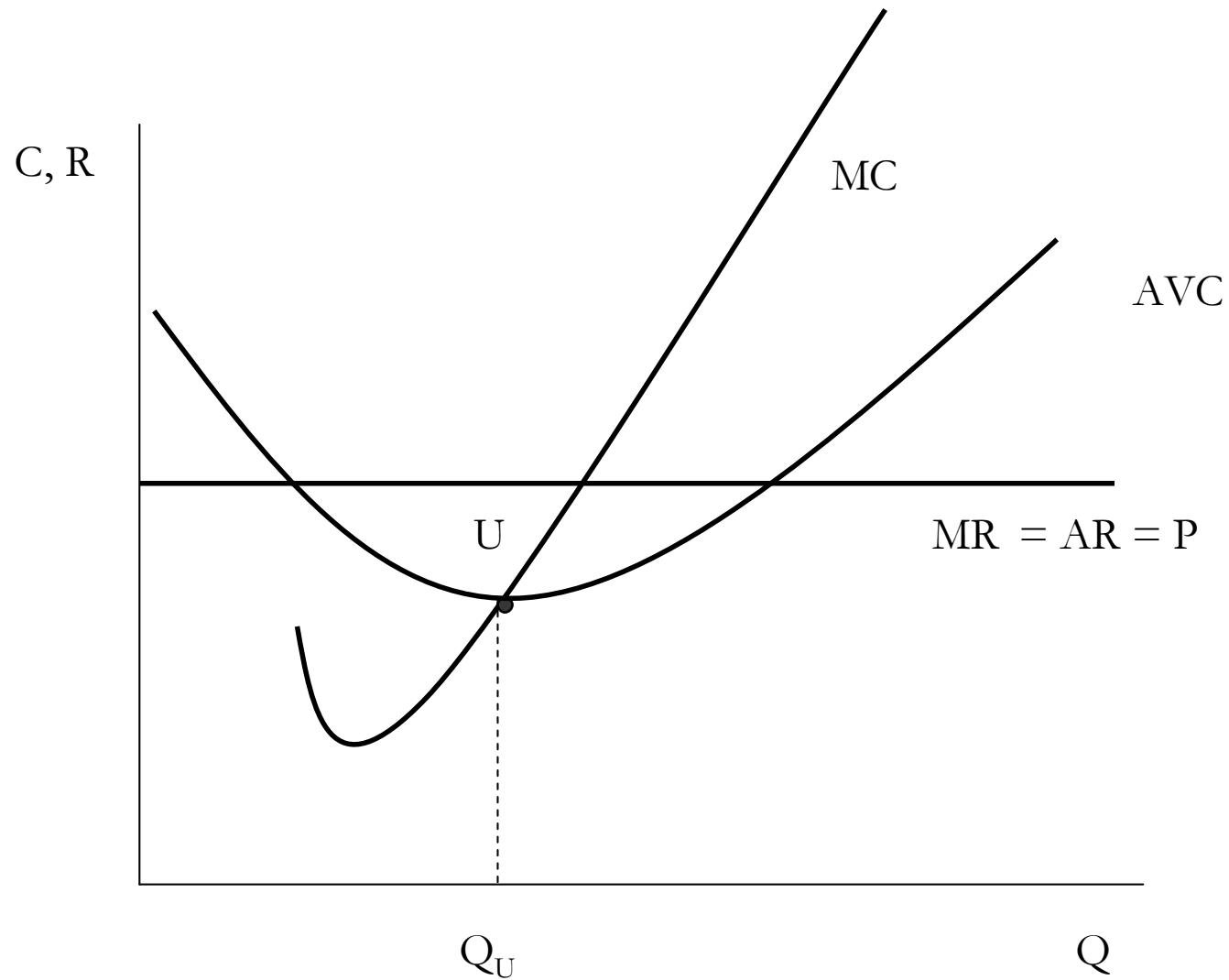
Bod ukončení činnosti

Bod ukončení činnosti – příjmy nepokrývají variabilní náklady

Nabídková křivka firmy

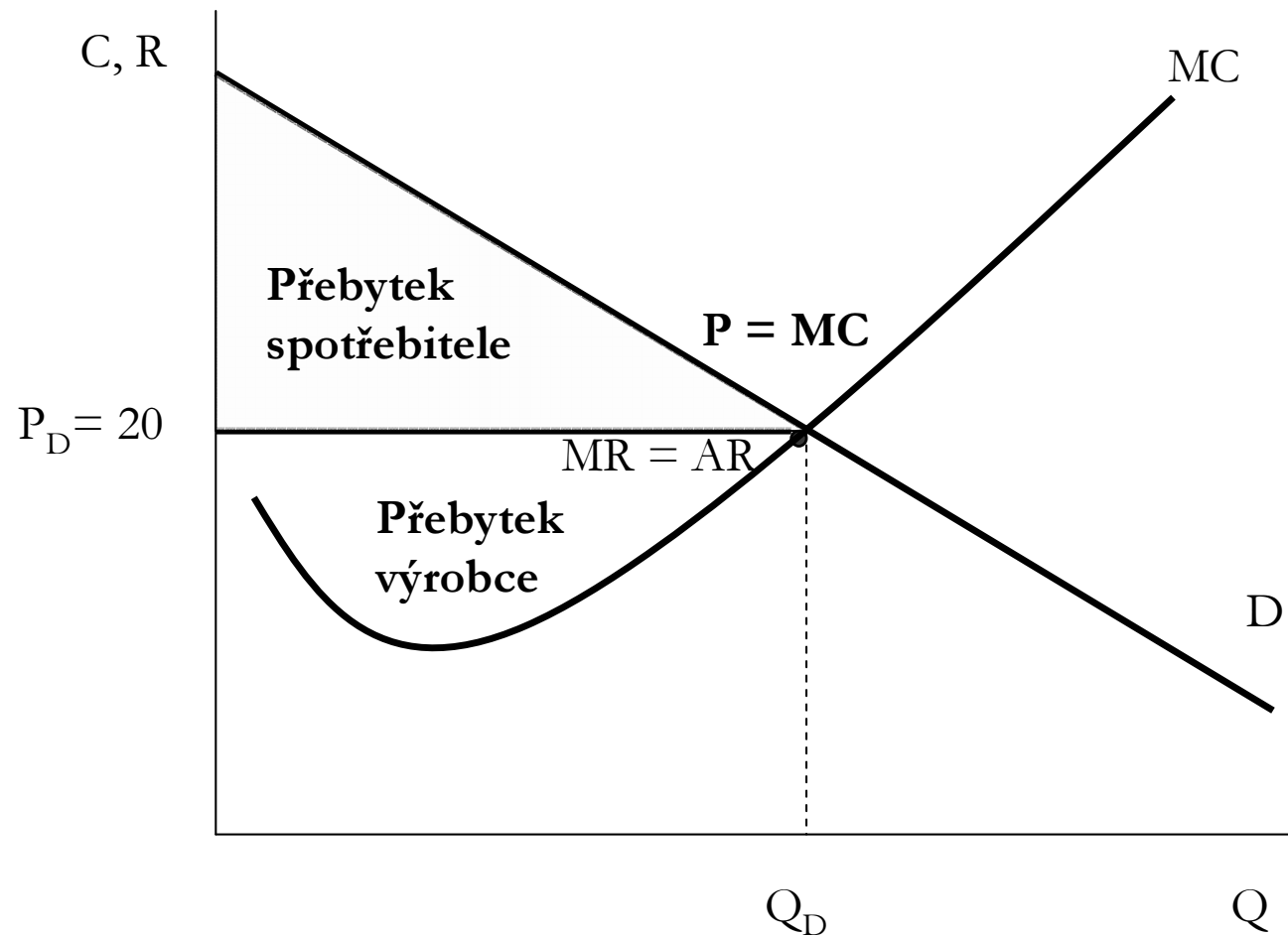

Nabídka firmy - představuje rostoucí část křivky MC , začíná v bodě U

Efektivnost dokonale konkurenčního trhu

- Cena plní všechny funkce
- Firma (firmy v daném odvětví) vyrábí takové množství produkce, při kterém dosahuje optima (bod vyrovnání)
- Firma (firmy v daném odvětví) minimalizuje náklady na jednotku produkce
- Spotřebitelé realizují nejvyšší možnou kombinaci komodit při daných zdrojích a technologii
- Platí pravidlo Paretova optima

Efektivnost dokonale konkurenčního trhu

Chování firem

- Firma usiluje o snížení nákladů, což ji přináší dodatečný zisk a zároveň ochranu před případným poklesem ceny
- Firma usiluje o zvýšení svého tržního podílu, což ji zároveň opětovně chrání před poklesem cen

Čím je intenzita konkurenčního prostředí silnější, tím je postavení firem méně stabilní.

Posílení postavení firem

■ Kartel

- dohoda (většinou tajná) o cenách, rozdělení realizačních trhů, přidělení výrobních kvót
- firmy si uchovávají svou samostatnost
- firmy si nebudou konkurovat

■ Syndikát

- firmy si uchovávají svou samostatnost
- odbyt je realizován prostřednictvím syndikátu

■ Trust

- firmy nemají výrobní ani odbytovou samostatnost
- jednotná firma založená na kapitálovém spojení
- horizontální – spojování firem téhož odvětví
- vertikální (kombinát) – spojování firem po výrobní návaznosti

■ Koncern

- formálně nezávislé firmy ovládané prostřednictvím finanční kontroly, např. holding

■ Konglomerát

- Mnohooborová struktura, která nesleduje linii výrobní návaznosti

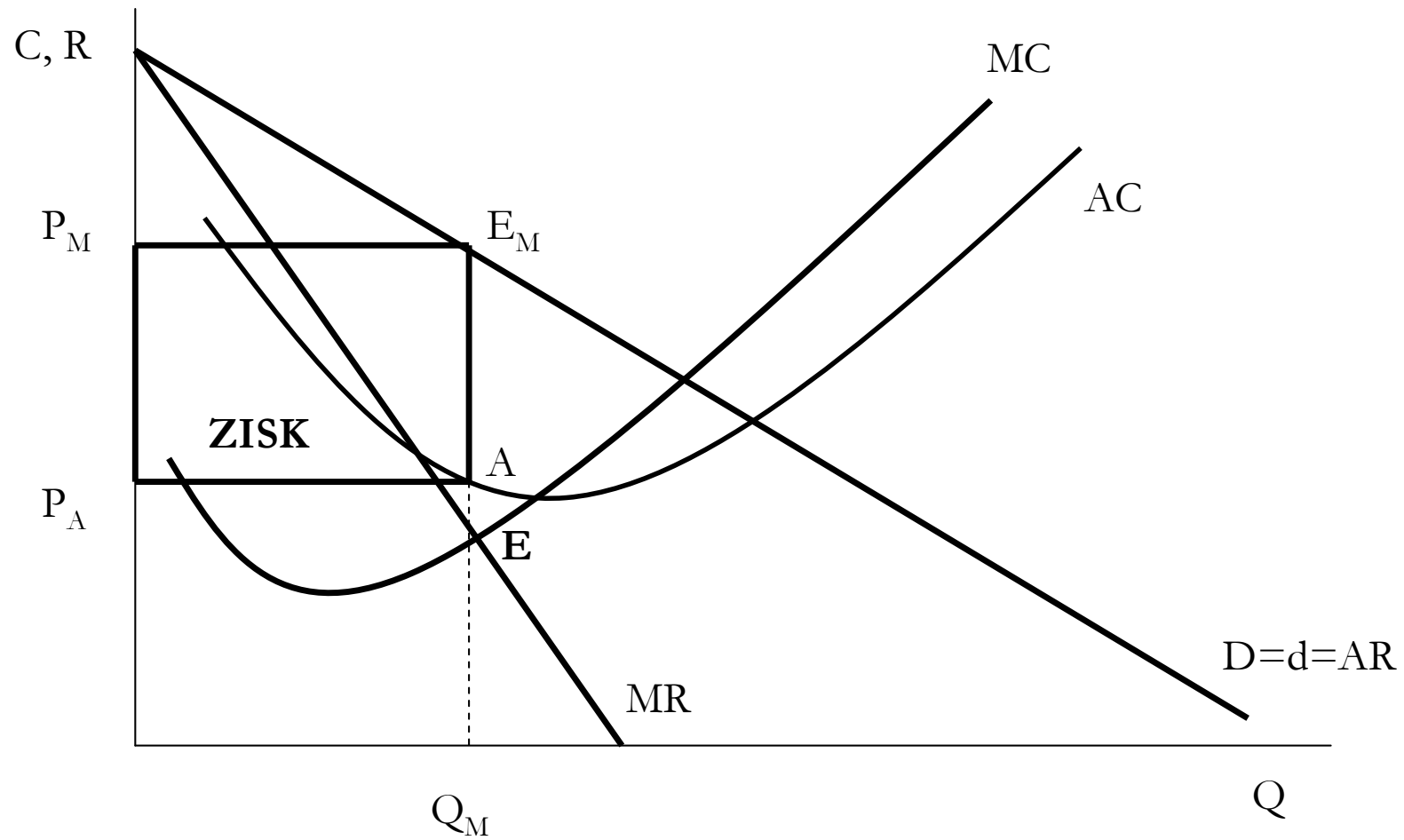
Nedokonalá konkurence

- Rozhodující část produkce nabízí několik málo velkých firem
- Ostatní firmy odvětví se podřizují tržní a zejména cenové politice dominantních firem
- Firmy usilují o vyčlenění specifické poptávky po vlastní produkci – diferenciaci produktu, snaha maximálně vyhovět zákazníkovi
- Na trhu není produkce volně zastupitelná substituty
- Spotřebitelé setrvávají u osvědčené značky – poptávka po produkci firem v daném odvětví není stejná
- Poptávka je pod každodenním tlakem reklamy

Monopol

- Monopol vyvíjí tlak na poptávku, aby ta se podřizovala nabídce (u DK opačně)
- Specifika monopolu:
  - MR je klesající (vyjdeme-li z úrovně poptávky, monopol je schopen realizovat větší množství produkce pouze za nižší cenu)
  - AR také s rostoucím množstvím produkce také klesá
  - $AR = D$
  - Rovnováha E je taktéž v bodě $MC = MR$

Monopolní cena a zisk

A – průměrné náklady produkce

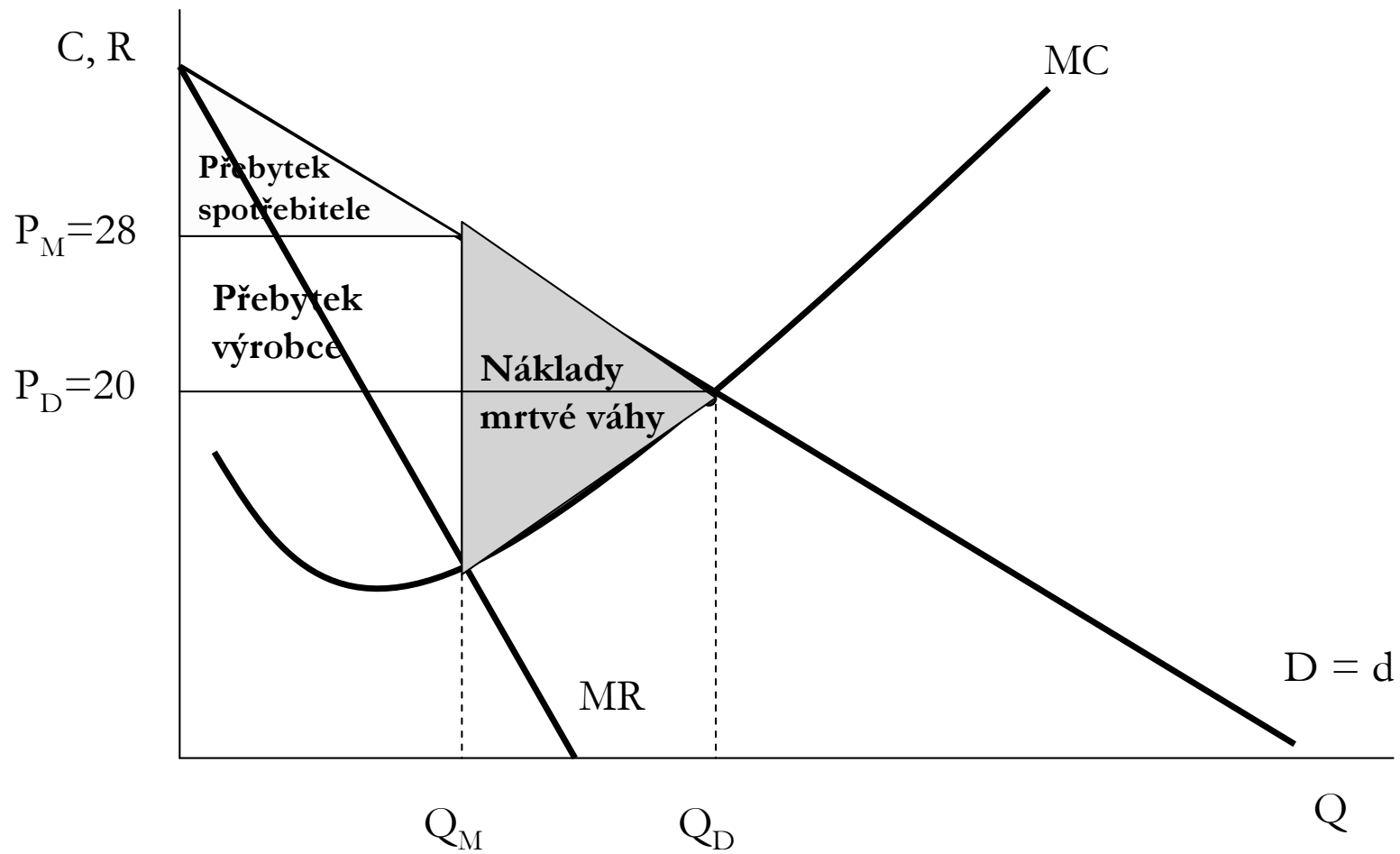
E_M – maximální úroveň efektivnosti výroby měřená objemem zisku

Neefektivnost monopolu

- Monopol má tendenci omezovat rozsah nabízené produkce – rozsah je nižší než v bodě minimalizace nákladů na jednotku produkce ($MC = AC$)
- Rozsah produkce je menší než odpovídá maximalizaci užitku spotřebitelů ($D = MC$)
- Omezení výroby je „kompenzováno“ vyšší cenou
- Monopol vytváří bariéry vstupu do odvětví
- Monopol svou činností stimuluje stabilizaci tržních poměrů včetně cen

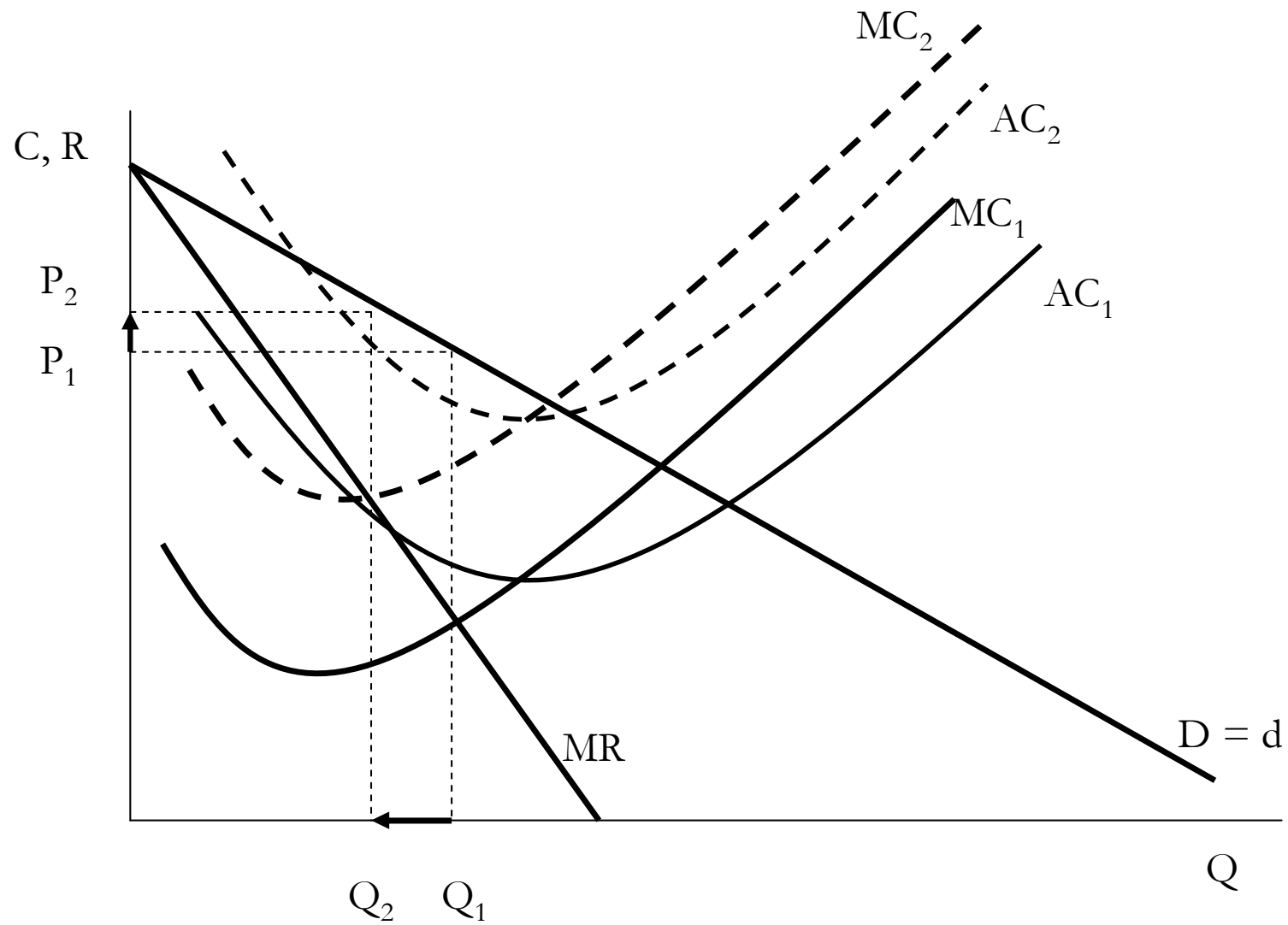
Neefektivnost monopolu

Protimonopolní regulace

- Regulace monopolu:
  - antitrustové zákony
    - zakazují určité chování firem na trhu, omezují různými způsoby sílu monopolu
  - daňová politika
  - možnost převést monopol do státního vlastnictví
  - cenová regulace

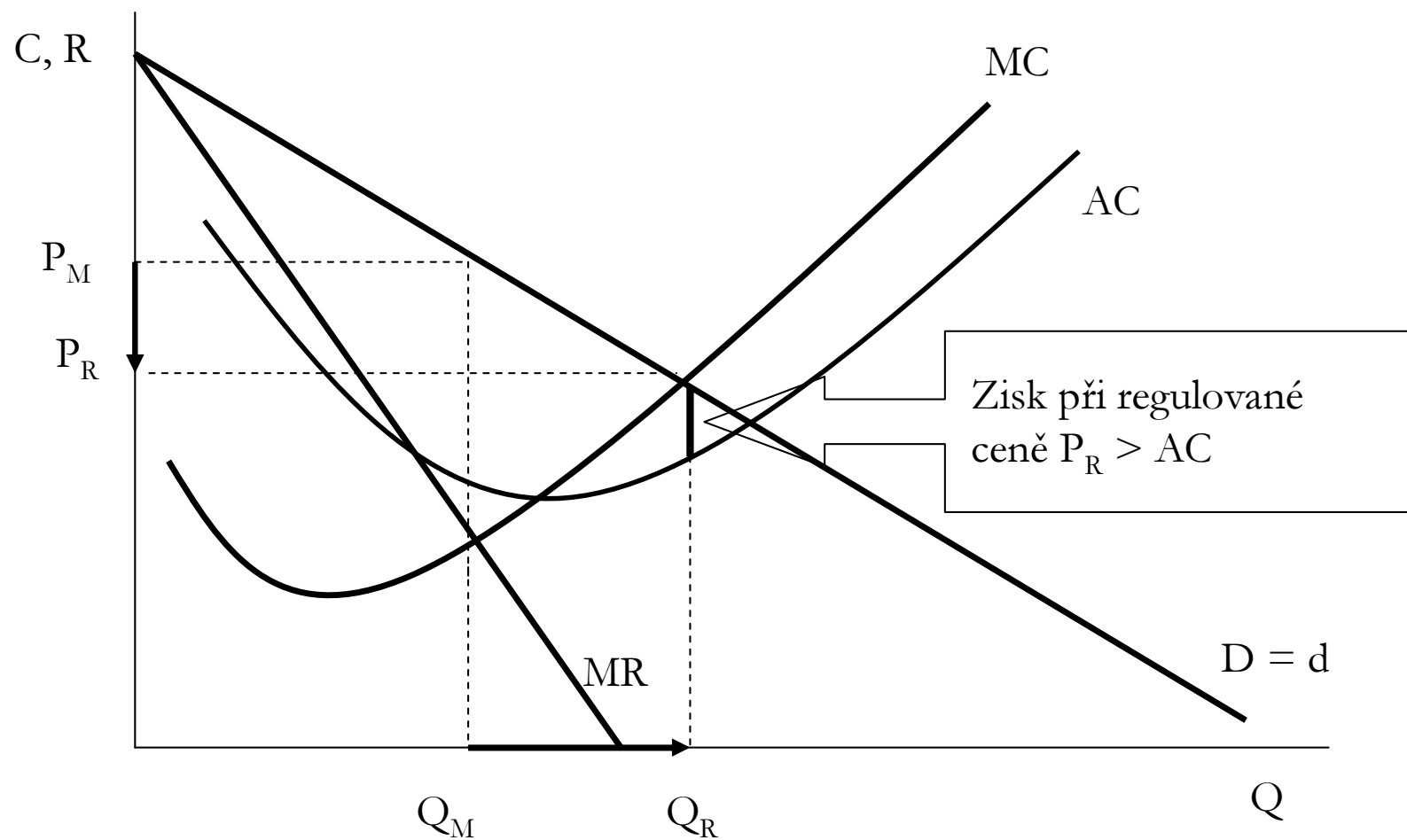
Dopad dodatečně uvalené daně

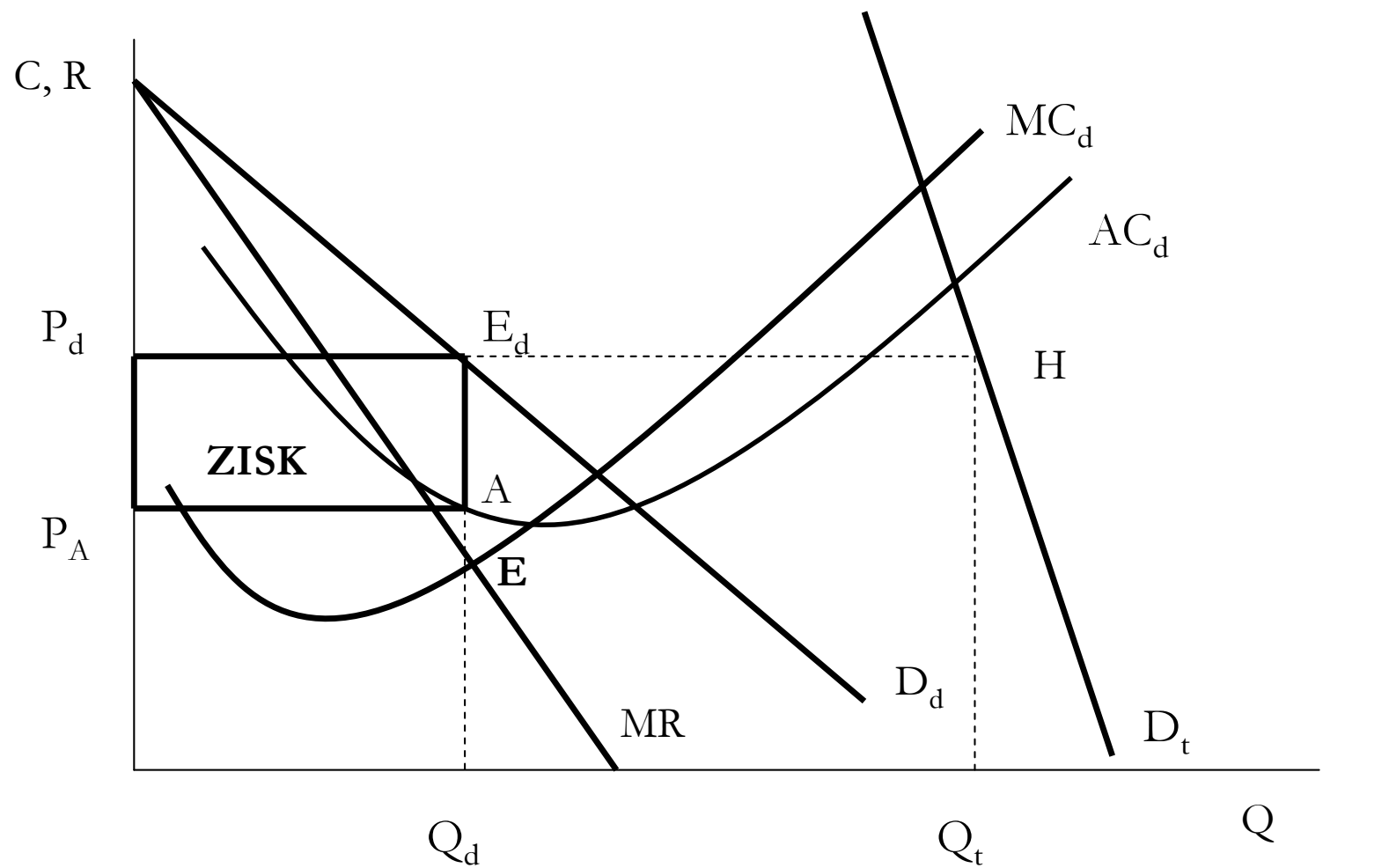
Cenová regulace

- Administrativní stanovení ceny ji zbavuje tržního charakteru (ideál $AC = D$)
- Ztráta motivace
- Cena neplní své funkce

- Vstup do odvětví není omezen – cena by neměla být regulována (oslabuje zájem ostatních firem vstoupit do odvětví)
- Vstup do odvětví je omezen – je možné cenu regulovat, ale při regulaci je nutné přihlédnout ke všem okolnostem

Cenová regulace monopolu

Cena a zisk u oligopolu

A – průměrné náklady produkce
H – bod rovnováhy odvětví

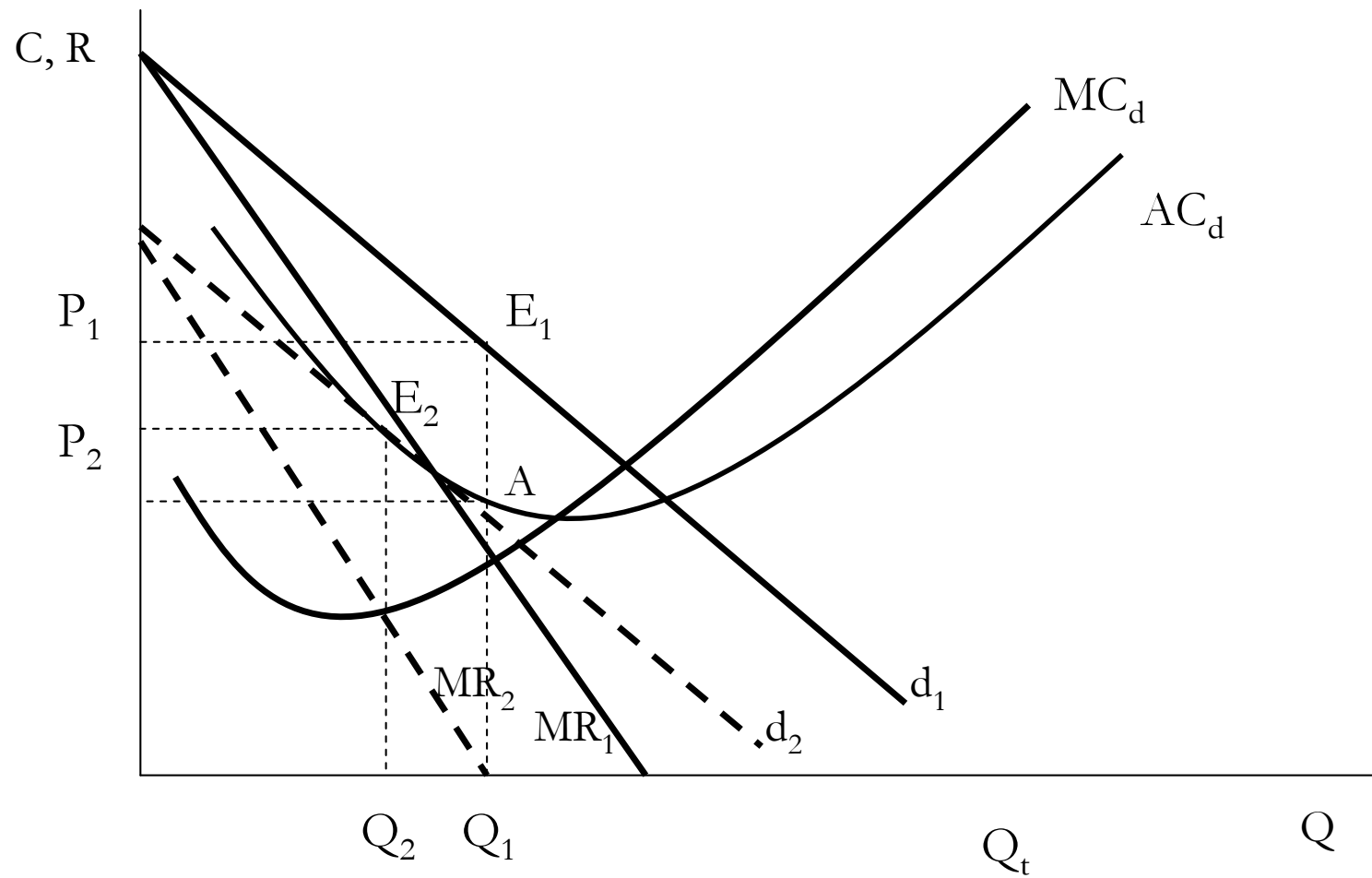
E_d – maximální úroveň efektivity výroby měřená objemem zisku

Situace u monopolistické konkurence

- Situace podobná dokonalé konkurenci
- Nejsou však minimalizovány průměrné náklady ($AC > MC$)
- $P > MC$
- Čím více jsou potlačeny důvody preference výrobce, tím více se P blíží AC

Cena u monopolistické konkurence

A – průměrné náklady produkce

Děkuji za Vaši pozornost. 😊